

Afghanistan: Situasjonen for rusmisbrukere etter Talibans maktovertakelse

- Antallet rusmisbrukere etter Talibans maktovertakelse
- De facto myndighetenes behandlingstilbud for rusmisbrukere

Fortsatt mange rusmisbrukere i Afghanistan

I 2020 skrev Landinfo en respons om rusmidler og rusmisbruk i Afghanistan (Landinfo 2020). Før maktovertakelsen var antallet rusmisbrukere høyt, og Afghanistan var en av verdens største produsenter av råopium. For misbrukerne var opium lett å få tak i, og det var billig (Radio Azadi 2022). I denne responsen belyser vi i hvilken grad Talibans maktovertakelse har endret rusmisbrukernes situasjon, og hvilken behandling som eventuelt er tilgjengelig.

I et dekret av 3. april 2022 fra de facto myndighetenes øverste leder, emir Haibatullah, ble dyrking av opiumsvalmuer og narkotikaproduksjon forbudt (Radio Azadi 2022). Ifølge UNODC (som gjengitt i Mirzaie 2024) har dekretet ført til at dyrking av opium er redusert med rundt 95 prosent. Konsekvensen er at produksjon av syntetiske rusmidler som metamfetamin, har skutt fart. Fortsatt er det mange som bruker opiater, som for de fleste er det foretrukne rusmiddelet, men et økende antall ruser seg på metamfetamin (Mirzaie 2024; Radio Azadi 2022; UNODC 2024).

Det finnes ikke offisiell statistikk over antallet rusmisbrukere, eller hvorvidt antallet synker eller stiger. Det er imidlertid ingenting som tyder på at maktovertakelsen og de facto myndighetenes politikk har ført til nedgang i antallet. Anslagene varierer mellom 2,9 og 4 millioner misbrukere. Verdens helseorganisasjon, WHO, anslår at det kan være rundt 2,9 millioner rusmisbrukere i landet (Mirzaie 2024), Bureau of International Narcotics and Law Enforcement (som gjengitt i Hakim 2023) anslår 3,5 millioner, mens Al Jazeera (2023) hevder at antallet er 4 millioner. Selv om anslagene spriker, er det ubestridt at en betydelig andel, antagelig rundt 10 prosent av befolkningen, har et rusproblem. Andelen som misbruker rusmidler, er dobbelt så høyt som det globale gjennomsnittet (Schweinhart et al. 2022).

Hvem er rusmisbrukerne?

En forklaring kildene peker på, er at fattigdommen og arbeidsledigheten øker, og håpløsheten er stor (Vega 2022; Xinhua 2022). En misbruker som Al Jazeera (2023) intervjuet, pekte på fattigdom som hovedproblemet, rus gjør at du glemmer problemene, sa han. Enkelte har oppholdt seg i Iran og blitt introdusert for narkotika der. Andre har vært involvert i væpnet aktivitet, enten under republikken eller tidligere. Noen er traumatisert eller har pådratt seg et fysisk handikap, mens andre har mistet livsgrunnlaget etter at det internasjonale samfunnet trakk seg ut av landet (Noroozi 2022).

Det er et bredt spekter av misbrukere. En del balanserer misbruket med vanlige hverdagsliv, og de har jobb og familie (Gupta 2023). De tyngste misbrukerne er marginaliserte og bor på gata eller i parker. Pul-e-Sukhta-broen i Kabul var før maktovertakelsen et beryktet oppholdssted for byens rusmisbrukere, der de levde under uverdige forhold (Noroozi 2022). En reportasje fra august 2022 viser at situasjonen ikke er endret etter Talibans maktovertakelse, forholdene under broen er like ille som tidligere. De aller fleste i miljøet er menn i alle aldre, fra ulike etniske grupper og samfunnslag. Mange har vært misbrukere i årevis (Vega 2022).

Konsekvensene av misbruket er store, både for rusmisbrukerne selv, men også for familiene deres (Vega 2022). De aller fleste afghanere er gift og har barn. Det er tilfellet også for dem som ruser seg. Normalt er det storfamilien som beskytter og forsørger misbrukerens ektefelle og barn. En misbruker Al Jazeera intervjuet, forteller at han har fire barn som bor med sin mor, og misbrukerens eldre brødre forsørger dem (2023).

Kvinnelige rusmisbrukere

Den store majoriteten misbrukere i gatebildet er menn, men det finnes også kvinnelige misbrukere. Det er normalt mannlige familiemedlemmer som introduserer narkotika til kvinnene, og de fleste kvinner bruker det til «selvmedisinering». En studie fra 2015 viste at 78 prosent av de kvinnelige misbrukerne ga opium til egne barn som smertestillende eller beroligende medisin (Gupta 2023).

Kulturelle barrierer hindrer kvinner i å bevege seg utenfor hjemmet, og det er vanskelig å anslå hvor utbredt rusmisbruk er blant kvinner fordi de fleste ruser seg hjemme. Derfor er også behandlingstilbudet for kvinner begrenset, og i stor grad hjemmebasert (Schweinhart et al. 2022). Slik var det under republikken, og slik er det fortsatt.

Internering og tvangsbehandling

Da Taliban tok makten, startet de en aggressiv kampanje for å fjerne rusmisbrukere fra gatene. Tidligere militærbaser og fengsler ble gjort om til «rehabiliteringsklinikker». Det er slike klinikker i alle landets provinser. Rusmisbrukere fjernes med makt fra gatene og plasseres på de såkalte rehabiliteringssentrene

hvor de holdes i om lag 45 dager (Hakim 2023). Dette forekom også under republikken, men har blitt mye mer utbredt etter maktovertakelsen. (AFP 2021; EFE 2023).

Nyhetsmedier viser svært hardhendt behandling av rusmisbrukerne når de plukkes opp fra gaten og interneres. De som ikke blir med frivillig, tas med makt. Det brukes håndjern, de blir slått og båret inn i bilene som kjører dem til sentrene (Al Jazeera 2023). Mohammad, en rusmisbruker i Dai Kundi, gråt da han fortalte reporteren fra VOA (2022) om den brutale behandlingen han hadde vært utsatt for.

Når misbrukerne ankommer rehabiliteringssentrene, ransakes og kroppsvisiteres de. Alle personlige eiendeler fratras dem, inkludert klær, sko, telefon og penger. Deretter skal de gjennom en «renselse»: Hodet barberes, de fleste får imidlertid beholde skjegget. De dusjes og får brune eller grønne klær og slippers. Rusmisbrukerne sier selv at de behandles som kriminelle og at de anser seg som fanger. En gang i uka kan de motta besøk (Vega 2022; Al Jazeera 2023).

Taliban-kommandanten som leder Ibn Sina Hospital i Kabul, begrunner behandlingen med at rusmisbruk er forbudt i islam, og at antallet misbrukere skal «reduseres til null» (Al Jazeera 2023).

Lav faglig og materiell kvalitet på tilbudet

På grunn av dårlig økonomi, arbeider kun et fåtall leger og sosialarbeidere ved sentrene. Leger kan bistå ved fysiske lidelser, men de internerte får ikke abstinensdempende medisiner under avrusning. Behandlingen består av islamske prekener to ganger om dagen. I tillegg forsøker sosialarbeiderne å motivere misbrukerne til å ta ansvar for eget liv, ta gode valg og tenke positivt (Al Jazeera 2023; Hakim 2023; Noroozi 2022).

Sentrene ledes av talibanere uten erfaring med avrusning eller rehabilitering. Lederen for et senter i Kabul, Haj Munqad, forteller at han har vært et halvt år i fangeleiren på Guantánamo og to år som fange på Bagram-basen. Ellers har han vært i fjellene og kjempet mot utenlandske styrker og republikkens sikkerhetsstyrker (Radio Azadi 2022; Vega 2022).

Den materielle standarden ved sentrene er lav. Haj Munqad beklaget overfor en reporter fra El Pais at senteret manglet medisiner, senger, puter og klær, men skyldte på sanksjonene mot landet (Vega 2022). De internerte klager over at de ikke får nok mat og drikke, og sentrene er overbefolket. Et senter i Kabul har om lag 1000 sengeplasser organisert i sovesaler. Ifølge en psykolog ved senteret er det faktiske antallet internerte mer enn 4000. For å avhjelpe situasjonen ved de overfylte fasilitetene, åpner Taliban stadig nye sentre (EFE 2023).

Tilbakefallsprosenten er høy

Fagfolk kritiserer behandlingen og peker på at den viktigste faktoren for å lykkes i rehabilitering, er misbrukerens egen motivasjon. De facto myndighetenes fokus er

tvang og straff. Psykologene Salem Sadid og Hamed Elmi i Farah-provinsen (som gjengitt i Radio Azadi 2022) viser til at ingen kan slutte med rusmidler uten selv å være klare for det. Behandling av rusavhengige i fengsel er verken praktisk eller effektivt, uttalte psykologene videre.

Andelen som faller tilbake til aktivt misbruk, skal være høy. Ifølge en sosialarbeider, som selv har vært misbruker, er målet at to av ti skal holde seg rusfri etter oppholdet. Han sier ingenting om hvorvidt de faktisk når målet (Al Jazeera 2023). Dawood, en rusmisbruker i Farah (som gjengitt i Radio Azadi 2022), sier han er motivert for rehabilitering, men at interneringen de facto myndighetene benytter, ikke virker. Av de som er internert ved Ibn Sina Hospital i Kabul, er enkelte der for fjerde gang (Al Jazeera 2023).

Annen behandling

I tillegg til interneringssentrene, som synes å være Talibans primære verktøy i bekjempelsen av befolkningens rusbruk, skal det også være noe mer reell behandling tilgjengelig. Den er betydelig redusert etter maktovertakelsen, selv om behandlingstilbudet for rusmisbrukere var begrenset også under republikken. De rundt 100 behandlingssentrene ble driftet av utenlandske donorer, men etter maktovertakelsen stoppet finansieringen (Radio Azadi 2022). Ifølge VOA (2022) var bare 40 av behandlingssentrene fortsatt åpne i april 2022. Selv om mange utenlandske donorer har trukket seg ut, er enkelte fortsatt til stede. I april 2022 åpnet et rehabiliteringssenter for rusavhengige i Kabul. Tyrkiske Cooperation and Coordination Agency's (TIKA) sto bak (TIKA 2022).

Det skal være om lag 300 sengeplasser ved Jangalak Hospital i Kabul, der også poliklinisk behandling tilbys. Ifølge en lokal kilde skal laboratorietester av urin være tilgjengelig (Local expert Afghanistan 2024). Lederen ved sykehuset uttalte i september 2022 at de samme år hadde behandlet 1700 rusmisbrukere (Xinhua 2022).

I desember 2023 etablerte det internasjonale samfunnet et behandlingssenter for kvinner og barn i Kabul, med 100 sengeplasser (World Health Organization 2024).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2024

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Referanser

Skriftlige kilder

AFP (2021, 18. oktober). Under Taliban, Kabul's drug addicts forced into withdrawal. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/live-news/20211018-under-taliban-kabul-s-drug-addicts-forced-into-withdrawal> [lastet ned 15. august 2024].

Al Jazeera, (2023, 21. juni). *Inside one of Kabul's largest drug rehabilitation centres*. YouTube. Tilgjengelig fra <https://www.youtube.com/watch?v=PHVGL1BDXXU> [lastet ned 12. august 2024].

EFE (2023, 2. februar). Taliban forcibly confine thousands of drug-addicts in Afghanistan. *EFE*. Tilgjengelig fra <https://efe.com/en/other-news/2023-02-02/taliban-forcibly-confine-thousands-of-drug-addicts-in-afghanistan/> [lastet ned 15. august 2024].

Gupta, Kanika (2023, 15. juli). The feminine side of Afghanistan's drug problem. *Asia Democracy Chronicles*. Tilgjengelig fra <https://adnchronicles.org/2023/07/15/the-feminine-side-of-afghanistans-drug-problem/> [lastet ned 13. august 2024].

Hakim, Yalda (2023, 3. april). Afghanistan: Rounded up from the streets into Taliban drug rehab. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-65138423> [lastet ned 9. august 2024].

Landinfo (2020, 6. mars). *Rusmidler og rusmisbrukere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/03/Respons-Afghanistan-Rusmidler-og-rusmisbruk-06032020.pdf> [lastet ned 6. august 2020].

Local expert Afghanistan (2024). *Availability Request Afghanistan*. Valletta: EUAA Med Coi.

Mirzaie, Manija (2024, 4. april). Youth in 'Forgotten' Afghanistan Need Community-Based Systems to Address Drug Abuse and Mental Health Disorders. *Health Policy Watch*. Tilgjengelig fra <https://healthpolicy-watch.news/youth-in-forgotten-afghanistan-exposed-to-drug-abuse-and-mental-health-disorders/> [lastet ned 7. august 2024].

Noroozi, Ebrahim (2022, 20. juli). Despair and pverty fuel drug use in Afghanistan. *AP*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/article/afghanistan-health-asia-pacific-poverty-kabul-a09066367bc58a934a2360dbbd0958f4> [lastet ned 13. august 2024].

Radio Azadi (2022, 4. april). Scared Straight: Taliban Treats Drug Addicts With A Heavy Dose Of Prison. *Radio Azadi*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/taliban-drug-addicts-prison-/31785402.html> [lastet ned 9. august 2024].

Schweinhart, April; Shamblen, Stephen; Shepherd, Casey; Courser, Matthew W.; Young, Linda; Morales, Brian & Redpath, Brock (2022). Gender differences in patient outcomes following drug abuse treatment in Afghanistan: Results from a new evaluation. *Journal of Substance Abuse Treatment, Volume 134, March 2022, 108475*. Tilgjengelig fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740547221002014> [lastet ned 13. august 2024].

TİKA, dvs. Turkish Cooperation and Coordination Agency (2022, 4. april). TİKA Opened a Rehabilitation Center at Avicenna Medical Hospital for Drug Treatment in Afghanistan. *TİKA*. Tilgjengelig fra <https://tika.gov.tr/en/detail-tika-opened-a-rehabilitation-center-at-avicenna-medical-hospital-for-drug-treatment-in-afghanistan/> [lastet ned 14. august 2024].

UNODC, dvs. United Office on Drugs and Crime, (2024, 23. mai). *A knowledge-based approach to tackling Afghanistan's drug abuse crisis*. YouTube. Tilgjengelig fra https://www.youtube.com/watch?v=oAcNsKpP8_Y [lastet ned 12. august 2024].

Vega, Luis de (2022, 23. august). Kabul's last circle of hell: The bridge of drug addicts. *El Pais*. Tilgjengelig fra <https://english.elpais.com/international/2022-08-23/kabuls-last-circle-of-hell-the-bridge-of-drug-addicts.html> [lastet ned 9. august 2024].

VoA, dvs. Voice of America, (2022, 14. april). *Afghan Drug Addicts Accuse Taliban of Brutal Mistreatment*. VoA. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/afghan-drug-addicts-accuse-taliban-of-brutal-mistreatment-/6529806.html>.

World Health Organization (2024). *2024-2025 WHO integrated response to the Afghanistan Humanitarian crisis*. Kabul: WHO. Tilgjengelig fra <https://applications.emro.who.int/docs/9789292742065-eng.pdf?ua=1&ua=1> [lastet ned 13. august 2024].

Xinhua (2022, 9. september). Drug addiction, another U.S. legacy in Afghanistan. *Xinhua*. Tilgjengelig fra <https://english.news.cn/20220909/53369e867a2143898f2421a9b9a18845/c.html> [lastet ned 9. august 2024].